

Nálezy ve vydechovaném vzduchu a v moči u osob s profesní expozicí nanoTiO₂

DANIELA PELCLOVÁ¹, ZDENKA FENCLOVÁ¹, TOMÁŠ NAVRÁTIL², ŠTĚPÁNKA VLČKOVÁ¹,
KAMILA SYSLOVÁ³, MAREK KUZMA⁴, VLADIMÍR ŽDÍMAL⁵, JAROSLAV SCHWARZ⁵,
JAN PUŠMAN⁵, NADĚŽDA ZIKOVÁ⁵, PETR KAČER³

¹ **Klinika pracovního lékařství 1. LF UK a VFN**

² **Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, v.v.i., Praha**

³ **Vysoká škola chemicko-technologická, Praha**

⁴ **Mikrobiologický ústav AV ČR, v.v.i., Praha**

⁵ **Ústav chemických procesů AV ČR, v. v. i., Praha**

Biomedicínské aplikace a nežádoucí účinky nanomateriálů.

Shi Y, Li X, 2012

Řada nanomateriálů, včetně uhlíkových, má význačné vlastnosti a nevykazuje téměř žádné toxické účinky *in vivo* a *in vitro*.

Některé mají dokonce antineoplastické vlastnosti - mechanismy mají podklad v modulaci oxidativního stresu, snížení krevního zásobování nádorových tkání a aktivaci imunitního systému.

Jak lze ověřit jejich účinek?

Co víme o účinku nanočástic u člověka?

- - nejsou detailně prostudovány
- Experimentální studie prokazují - **oxidativní stres, pro-zánětlivé účinky a možný vznik plicní fibrózy, plicního emfyzému a/nebo rakoviny.**
- Souhrn experimentálních údajů ukazuje, že u některých téměř trvale vzniká **oxidativní poškození** lipidů buněčných membrán, proteinů, a nukleových kyselin
- **U člověka neexistují cílené studie**
- **Které neinvazivní metody by bylo možno využít pro preventivní prohlídky dělníků s nejvyšší expozicí nanočásticím?**
- MONTEIRO-RIVIERE, N.A., TRAN, C.L. *Nanotoxicology: characterization, dosing and health effects. New York: Informa Healthcare USA, 2007.*
- BAKAND, S., HAYES, A., DECHSAKULTHORN, F. *Nanoparticles: a review of particle toxicology following inhalation exposure. Inhalation Toxicology, 2012*
- KARLSSON, H.L., Gustafsson, J., CRONHOLM, P, MOLLER, L. Size-dependent toxicity of metal oxide particles-a comparison between nano- and micrometer size. *Toxicology Letters* 2009

Oxidace lipidů membrán – A - přímá

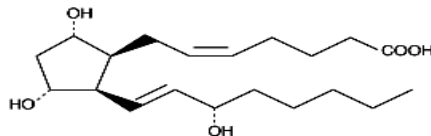
nenasycené mastné kyseliny buněčných membrán

Kys. arachidonová

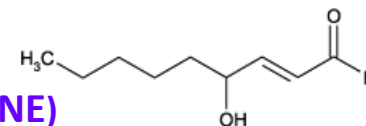
přímá oxidace - ROS

izoprostany (8-izoprostan)

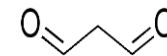
n-hexanal (C6), n-heptanal (C7), C8,..C13

hydroxy-trans-2-nonenal (HNE)

přímá oxidace – ROS

malondialdehyd (MDA)

**biologicky aktivní aldehydy
(C6, C7, C8, C...13, HNE, HHE, MDA)**

Oxidace membránových lipidů – B - enzymatická

mastné kyseliny buněčných membrán

Kys. arachidonová

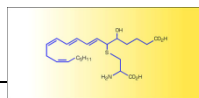
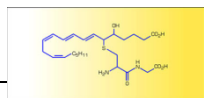
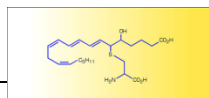
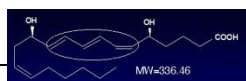
lipoxygenáza

leukotrieny (3 dvojně vazby)

Markery zánětu

cysteinylové - LTC₄, LTD₄, LTE₄

LTB₄

STUDIE u dělníků z výroby TiO_2 – únor 2012

PIGMENT s vynikající kryvostí bílého odstínu pro

- barvy, povrchy, plasty, papír, inkousty, potraviny (E-171)- jogurty, cukrovinky, léčiva (tablety), kosmetika, zubní pasty, opalovací krémy.

VYŠETŘENÍ 20 DĚLNÍKŮ:

34±5 let, 11 kuřáků, 9 nekuřáků

zaměstnání 9±4 roky

PŘED SMĚNOU

PO SMĚNĚ

KONTROLNÍ OSOBY

35±5 let, 11 kuřáků, 8 nekuřáků

METODY

Anamnéza, fyzikální vyšetření

Spirometrie

Kondenzát vydechovaného vzduchu (KVV)

FeNO –vydechovaný NO

Moč chemicky

Titan v moči

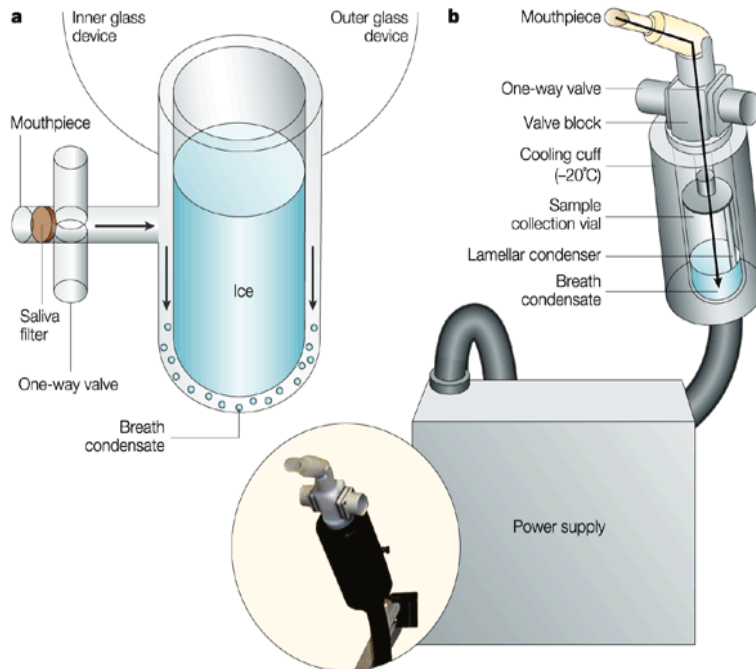
Ti v KVV

Měření prašnosti-aerosolů

Odběr kondenzátu vydech. vzduchu (KVV)

System pro neinvazivní sběr látek z dýchacího systému po zkapalnění zchlazením na -10°C (Jaeger).

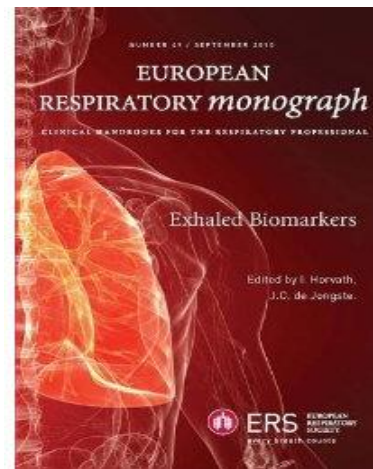
KVV obsahuje:

- 1) zkapalňenou vodní páru,
- 2) **částice aerosolu tekutiny z dýchacích cest** uvolněné zvýřením vzduchu
- 1) ve vodě rozpustné látky.

Metoda vyšetření KVV

Horvath et al. 2010

VÝHODY

- + neinvazivní
- + lze opakovat
- + u dětí, nemocných
- + neovlivněno kouřením

NEVÝHODY

- vysoká cena LC-ESI-MS/MS analýz
- není standardizována
- kontaminaci slinami vyloučit měřením alfa amylázy
- koncentraci ověřovat měřením konduktivity
- *Effros 2005, Hunt 2012*

Markery v KVV a moči

analýza LC-ESI-MS/MS

- **C₆-C₁₃**
- **malondialdehyd (MDA)**
- **4-hydroxy-trans-nonenal (HNE)**   **oxidace lipidů**
- **4-hydroxy-trans-hexenal(HHE)**
- **8-isoProstaglandin F_{2α} (8-isoprostan)**
- **8-hydroxy-2-deoxyguanosin (8-OHdG)**
- **8-hydroxyguanosin (8-OHG)**   **oxidace nukleových kyselin**
- **hydroxymethyl uracil (HMeU)**
- **o-tyrosin (o-Tyr)**
- **3-chloro-tyrosin (3-Cl-Tyr)**   **oxidace proteinů**
- **nitrotyrosin (NO-Tyr)**
- **leukotrieny LTB₄, LTC₄, LTD₄, LTE₄**   **markery zánětu**
- **FeNO - frakce vydechaného NO**

MĚŘENÍ PRAŠNOSTI NA PRACOVÍŠTI

Oxid titaničitý TiO_2

Expozice TiO_2 byla na pracovišti monitorována pomocí spektrometrů, a to jak **početní** (pomocí P-TRAK), **hmotnostní** koncentrace (DustTRAK DRX), a ve 4 směnách **velikost částic** v rozpětí **15 nm-10 μm** .

Přes 90 % částic mělo průměr menší než 100 nm.

POČETNÍ KONCENTRACE

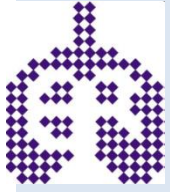
10 000 – 200 000 částic/ cm^3

P-TRAK

HMOTNOSTNÍ KONCENTRACE

0,1 - 30 mg/m^3

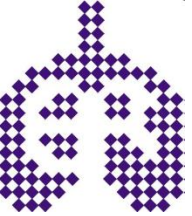
DustTRAK DRX

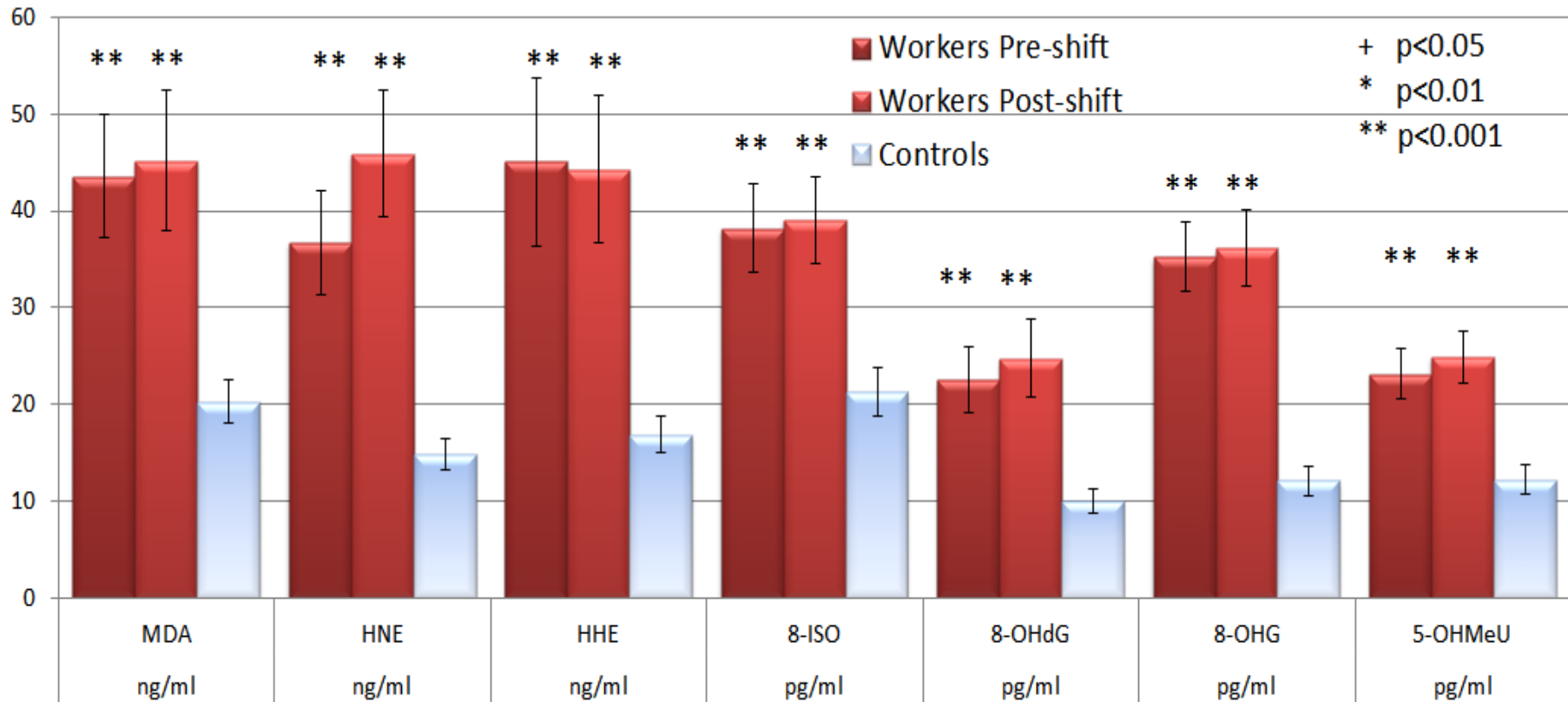
Titan v KVV a moči

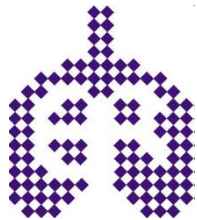

- **Ti v KVV**
- **Ti v moči**
(RTG Difrakční metodou)

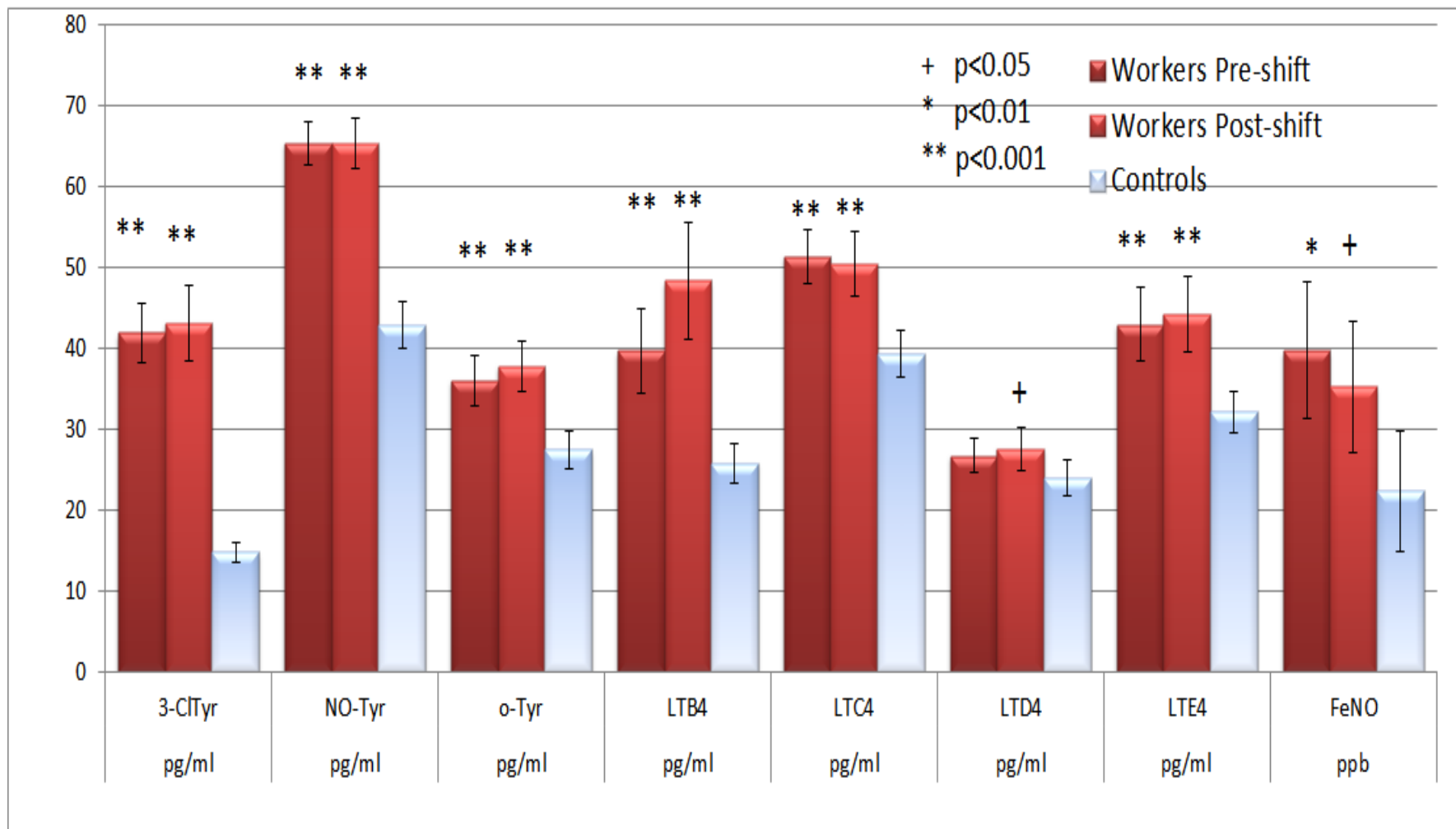

Oxidační produkty tuků, včetně aldehydů C_6^{**} - C_{12}^{**} a nukleových kyslin v KVV dělníků (před směnou a po směně) a u kontrolních osob

Oxidační produkty proteinů a leukotrieny v KVV, a FeNO u dělníků (před směnou a po směně) a u kontrolních osob

FeNO – vydechovaný NO

FeNO	ppb
Dělníci před směnou	40±9*
Dělníci po směně	35±8*
kuřáci	31±8
nekuřáci	45±16*
Kontroly	22±8

<i>FeNO</i>	<i>Interpretace</i>
<i><20</i>	<i>Zánět nepravděpodobný</i>
<i>20-35</i>	<i>Mírný zánět je pravděpodobný</i>
<i>35-50</i>	<i>Prokazatelný zánět</i>
<i>>50</i>	<i>Významný eozinofilní zánět</i>

MĚŘENÍ KONDUKTIVITY a pH KVV

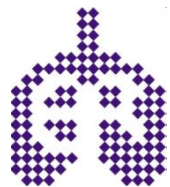
Diluční indikátor - **elektrická vodivost**

-nelišil se od kontrol

Avšak pH KVV u dělníků mělo nižší pH

	konduktivita $\mu\text{S/cm}$	pH
Dělníci před směnou	139±46	4,83*
Dělníci po směně	129±31	4,96*
Kontroly	115±22	5,74

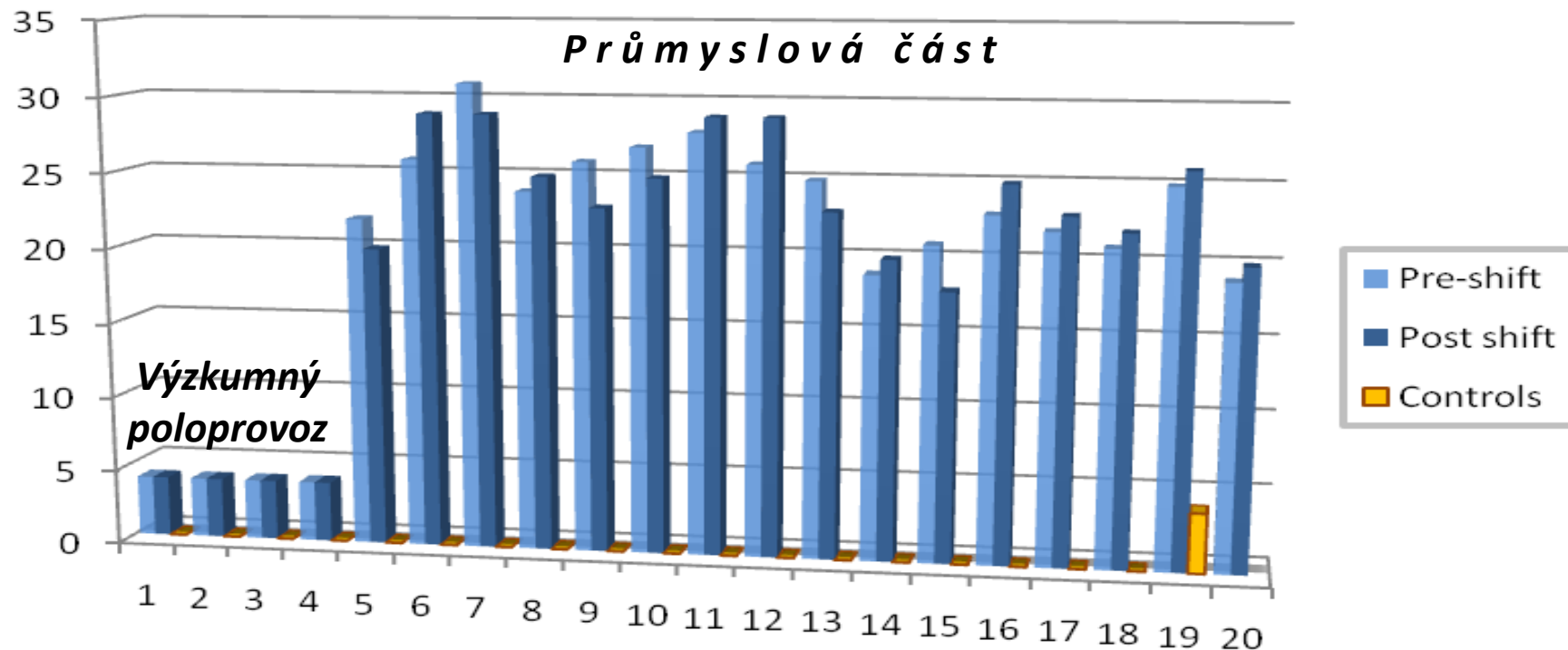

Titan v KVV ($\mu\text{g/l}$)

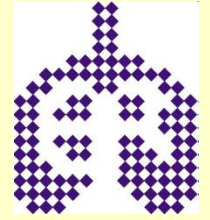
Před směnou $20,05 \pm 4,09 \mu\text{g/l}$, po směně $20,10 \pm 4,15 \mu\text{g/l}$

U 18 kontrolních osob pod mezí detekce

Titan v moči dělníků i kontrol: pod mezí detekce $2 \mu\text{g/l}$

Závěr – KVV a FeNO

- u dělníků
- **Titan** v KVV byl významně vyšší
- **Všechny markery** (kromě LTD₄ před směnou) byly významně vyšší
- **FeNO** u dělníků byl významně vyšší, zvl. nekuřáků

Závěr - Moč

- **U dělníků**
- Titan v moči byl pod mezí detekce
- Markery oxidace C6, C7, C10, C12, HHE, 8-OHG, 3Cl-Tyr byly signifikantně zvýšeny před směnou i po směně ($p < 0,05$)

CO VÝSLEDKY ZNAMENAJÍ?

- Jsou pilotní, u 20 dělníků
- mladých mužů, průměrně 9 let expozice
- Markery byly zvýšeny již před směnou
- po 8 h směně nedošlo k dalšímu zvýšení
- Chronický efekt?
- Skutečně efekt nanočástic?

ZÁVĚR

- Je třeba více podobných studií
- **Metody jsou vhodné pro vyšetřování osob exponovaných nanočásticím**
- **Preventivní prohlídky**
- **Prevence je lepší než odškodňování nemocí z povolání**